

«Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα» | Κριτική της παράστασης

 cityportal.gr/i-deyteri-ekplixi-toy-erota-kritiki-tis-parastasis/

November 27, 2021

«Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα» απο το ΚΘΒΕ | κριτική | cityportal.gr

Θέατρο | κριτική της παράστασης «Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα» του Μαριβώ στο Βασιλικό Θέατρο από το Κ.Θ.Β.Ε.

«Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα»

Πρόλογος: Σ' αυτή την κωμωδία ο Marivaux εστιάζει στην ιδέα ενός αναπάντεχου έρωτα μεταξύ Εκείνης και Εκείνου, που γεννήθηκε από την απώλεια ή την αποτυχία των προηγούμενων σχέσεών τους.

Μέσω της εξυπνάδας “marivaudage” (χαριτωμένης και επιτηδευμένης συζήτησης), το έργο αποκτά μια φεμινιστική και εκπληκτικά σύγχρονη τροπή. Οι χαρακτήρες της Μαρκησίας και της υπηρέτριας Λιζέτ καθοδηγούν την πλοκή και, σε αντίθεση με τα περισσότερα κλασικά γαλλικά έργα, σ' αυτό το λιγότερο γνωστό του Marivaux οι γυναίκες είναι ελεύθερες να έχουν πρόσβαση στην αλήθεια των συναισθημάτων τους και να ενεργούν πάντα σύμφωνα με τις επιθυμίες τους.

Υπόθεση

Μια απαρηγόρητη Μαρκησία, που έχασε τον άντρα της έναν μήνα μόλις μετά τον γάμο τους. Η Λιζέτ, η πονηρή της υπηρέτρια. Ο εγκαταλειμμένος απ' την ερωμένη του Ιππότης. Ο Λουμπέν, ο αφελής υπηρέτης του. Ένας ερωτευμένος Κόμης που διεκδικεί τη Μαρκησία, ενώ ο λογοτεχνικός της σύμβουλος Ορτένσιος, σταχυολογεί ψυχαγωγικά αναγνώσματα, για να της απαλύνουν τη βασανιστική της μοναξιά.

Η επιμονή της Λιζέτ να φέρει κοντά την Κυρία της με τον Ιππότη, προκειμένου να μην χάσει η ίδια τον Λουμπέν που αγαπά, θέτει σε κίνηση έναν ολόκληρο μηχανισμό από δηλώσεις, υπεκφυγές, ανατροπές, παρεξηγήσεις, αποπλανήσεις και, τελικά, οδηγεί στην έκπληξη του έρωτα.

Η «Δεύτερη έκπληξη του έρωτα», παίχτηκε στην Κομεντί – Φρανσαίζ το 1727 κι έχει αρκετές ομοιότητες με την « Έκπληξη του έρωτα» που έγραψε ο συγγραφέας το 1722. Πρόκειται για μια αισθηματική κωμωδία, όπου οι ήρωές της παγιδευμένοι στις συμβάσεις και στους θεσμούς της εποχής τους γίνονται έρμια της γλώσσας, που με τόση χάρη αρθρώνουν, όμως χάνουν την ειλικρίνειά τους και μπλέκουν σε έναν «αναποφάσιστο» έρωτα που ακροβατεί ανάμεσα στο πάθος και την ευπρέπεια, αλλά στο τέλος αποδεικνύεται ανίκητος.

Ανάγνωση

Ο απόλυτος εκφραστής του πρώιμου Διαφωτισμού Marivaux, που ακροβατεί όχι μόνον λεκτικά με το περίφημο marivaudage αλλά και σε θέματα μορφής μεταξύ της ιταλικής κωμωδίας και των προσαγμάτων των νέων καιρών, δουλεύει την τρίπρακτη κωμωδία σε πεζό λόγο.

Μεταξύ της Μαρκησίας και του Ιππότη, όπως και μεταξύ των αντίστοιχων υπηρετών τους, Λιζέτ και Λουμπέν, τα λόγια έχουν αντικαταστήσει τις χειρονομίες και τις πράξεις. Από τον θάνατο του συζύγου της πρώτης και τον γάμο της αγαπημένης του δεύτερου, έχουν βυθιστεί σε μια βαθιά θλίψη και οι δύο, που έχει μεταμορφώσει τη στάση ζωής τους σε «modus vivendi». Το μόνο που τους μένει για να χτίσουν μια στιβαρή σχέση είναι η γλώσσα, της οποίας τη σωτήρια δύναμη, την ικανότητα να ανακουφίζει τον πόνο – χάρη στον διάλογο που συνεπάγεται – ανακάλυψαν, ως πολύτιμο μέσο επικοινωνίας.

Γύρω τους τη γλώσσα χρησιμοποιούν κι οι υπόλοιποι πρωταγωνιστές, όμως, ως όπλο, για να εκκολάψουν συνωμοσίες υπέρ ή σε βάρος του ζευγαριού που, επειδή δεν τολμούν να εκφράσουν καθαρά τα συναισθήματά τους από τον φόβο της υπερέκθεσης στα μάτια όλων, παίρνουν το ρίσκο να καλύψουν τον έρωτά τους με μανδύα φιλίας, ώστε να μη θέσουν σε κίνδυνο την εμβρυϊκή τους αγάπη.

Όπως συχνά συμβαίνει στα έργα του Marivaux, όλα είναι θέμα φινέτσας και ακρίβειας, ενώ το ειδικό βάρος των λέξεων – αναμφίβολα καθοριστικό – κρατά τους χαρακτήρες διαρκώς σε μια κατάσταση επισφαλούς ισορροπίας, με κίνδυνο να καταρρεύσει το συναισθηματικό τους «οικοδόμημα» από τη μια στιγμή στην άλλη.

Ο συγγραφέας Πιέρ Καρλέ ντε Σαμπλαίν ντε Μαριβώ

Ο Πιέρ Καρλέ ντε Σαμπλαίν ντε Μαριβώ (Pierre Carlet de Chamblain de Marivaux), πιο γνωστός ως Μαριβώ, (1688 -1763), ήταν δημοσιογράφος, μυθιστοριογράφος, αλλά, πρωτίστως, θεατρικός συγγραφέας της εποχής του Διαφωτισμού.

Γόνος ευκατάστατης οικογένειας από τη Νορμανδία, σπούδασε νομικά στο Παρίσι και προοριζόταν για δικηγόρος. Ο νεαρός Μαριβώ, όμως, ενδιαφερόταν περισσότερο για τη λογοτεχνία και τα αυλικά θεάματα. Σε ηλικία 20 ετών έγραψε την πρώτη του κωμωδία ο Συνετός και δίκαιος πατέρας ή Κρισπίνος, ο ευτυχισμένος κατεργάρης (le Père prudent et équitable, ou Crispin l'heureux fourbe).

Πριν στραφεί στο θέατρο πειραματίστηκε σε διάφορα είδη: μυθιστόρημα-παρωδία, ποίημα μπουρλέσκ ή δημοσιογραφικά δημοσιεύματα. Διασκεύασε, παρωδώντας, έργα των κλασικών συγγραφέων και τα μετέτρεψε σε πρωτότυπα, σύμφωνα με το νεο-επιτηδευμένο πνεύμα που χειριζόταν με «ελαφρύ» τρόπο «μεγάλα θέματα». Έτσι, έγραψε τον μεταμφιεσμένο Τηλέμαχο το 1714-1715 (αναφέρεται στη δυστυχία των Ουγενότων) και την διασκευασμένη Ιλιάδα το 1716, μια παρωδία του έργου του Ομήρου, το τέταρτο δημοσιευμένο έργο του και το πρώτο που υπογράφηκε με το όνομά του.

Θεωρούνταν λαμπρός ηθικολόγος, ένας νέος Λα Μπρυγιέρ. Παντρεύτηκε το 1717 με την Κολόμπ Μπουλόν, κόρη ενός πλούσιου δικηγόρου, σύμβουλου του βασιλιά, της οποίας η προίκα επέτρεπε στο ζευγάρι να ζει άνετα. Έχασε τον πατέρα του το 1719. Το 1720 καταστράφηκε οικονομικά εξαιτίας της κατάρρευσης του συστήματος Λω, έχασε τη σύζυγό του το 1723 και έπρεπε πλέον να γράφει θεατρικά έργα για να ζήσει και να μεγαλώσει την κόρη.

Ο Μαριβώ υπήρξε ένας παραγωγικότατος συγγραφέας. Από το 1713 έως το 1755 δημοσίευε σχεδόν κάθε χρόνο. Έγραψε περίπου σαράντα έργα, σε μία ή τρεις πράξεις συνήθως, επτά μυθιστορήματα και παρωδίες, κείμενα σε τρεις εφημερίδες και δεκαπέντε δοκίμια.

Αρρωστος από το 1758, πέθανε στο Παρίσι στις 12 Φεβρουαρίου του 1763.

Η παράσταση

Σ' ένα μινιμαλιστικό σκηνικό (Άγγελος Μέντης), αρθρωτό όπως ο εγκέφαλος – εν προκειμένω, του συγγραφέα- και στο γκρίζο της στενοχώριας τα χρώματα στις καμπυλωτές στροφές των κυψελών, ρέουν τα λόγια και μετουσιώνονται σε ρόλους, οι οποίοι ενσαρκώνονται επιδέξια από τους ηθοποιούς, τους ενδεδυμένους στο γκρίζο και στο μαύρο του πένθους, αντικατοπτρίζοντας τη συνθετότητα της εποχής την οποία αντανακλά το έργο.

Έξι ηθοποιοί υπό την καθοδήγηση του μαέστρου αναπαράστασης της γαλλικής φαρσο- κωμωδίας, Βασίλη Παπαβασιλείου, ξεδιπλώνουν το ταλέντο τους

Οι καλοί ηθοποιοί μέσα από την τεχνική της Κομέντρια ντελ' άρτε, ερμηνεύουν, αφηγούνται, απογειώνουν τη φάρσα, στεφανώνουν τους υπαινιγμούς, τις προφάσεις, τις ιδιοτροπίες του κειμένου (φόβος, ανασφάλεια, πρόκληση, αγάπη, κίνδυνος, υποκρισία, αυθορμητισμός), έτσι όπως τις γέννησε η ευστροφία του Μαριβώ, ο οποίος αρέσκονταν στη μεταφυσική προσέγγιση του έρωτα και χαρίζουν γενναιόδωρα στο κοινό, ευφορία. Τουλάχιστον.

Η Μαρκησία έχει βυθιστεί στο πένθος εδώ και έξι μήνες. Όχι πολύ μακριά, ο γείτονάς της, ο Ιππότης, έχει εγκαταλείψει κάθε ελπίδα να παντρευτεί την αγαπημένη του που τον απαρνήθηκε. Τόσο η χήρα, όσο και ο απελπισμένος εραστής, πιστεύουν ότι δεν έχουν τίποτα άλλο να μοιραστούν παρά τη θλίψη. Αυτό είναι ένα τέλειο σημείο εκκίνησης για κωμωδία! Καθώς οι δύο μοναξίες τους συναντώνται, θέτουν – άθελά τους – ξανά τον χρόνο σε κίνηση. Αλλά ο χρόνος βιώνεται από τους χαρακτήρες του Marivaux, σαν να ζούνε σε ένα αυτοσχέδιο μυθιστόρημα. Επομένως, η μετάβαση από τη φιλία στην αγάπη δεν είναι ποτέ απολύτως βέβαιη.

Πρόκειται για μια ρομαντική, λόγια κωμωδία του δέκατου όγδοου αιώνα, που παίζεται ακριβώς όπως περιμένεις. Με άλλα λόγια η αδυναμία και η δύναμή της είναι οι ευδιάκριτες εκπλήξεις σε μια, κατά τα άλλα, στιβαρή, αξιόπιστη παράσταση.

Σ' αυτό το έργο που τίθενται σε προτεραιότητα οι παρεξηγήσεις, οι αναλήθειες και η χρήση ψεύτικων και σημασιολογικών ολισθήσεων, ο τελειομανής διανοούμενος σκηνοθέτης και μεταφραστής Βασίλης Παπαβασιλείου, ο οποίος σκηνοθετεί για πέμπτη φορά Μαριβώ, βυθίζεται στην αγαπημένη του γαλλική γλώσσα και το ανεβάζει για πρώτη φορά στην Ελλάδα και στο Κ.Θ.Β.Ε.

Οι θεατές ακούμε και βλέπουμε τον εκπαιδευμένο θίασο ηθοποιών της παράστασης να ερμηνεύει το κείμενο με θαυμαστή ακρίβεια, νιώθουμε την προσοχή στη λεπτομέρεια, ακόμα και τις μικροαναπνοές, μέσα σε ένα «αντίγραφο» όπου τονίζονται ιδιαίτερα οι χυμώδεις λέξεις κι έρχονται στην πλατεία πλήρεις υπαινιγμών αλλά και σαφών νοημάτων.

Στο αυτί, το σύνολο φτάνει με αξιοσημείωτη ρευστότητα, διαύγεια και ευκολία. Στην καθοδήγηση των ηθοποιών ο σκηνοθέτης διδάσκει την εκφορά του λόγου με τον τρόπο που ο Marivaux τροφοδοτεί χαρακτήρες, ώστε το απόσταγμα των λέξεων να ρέει μέσα τους.

Οι έξι ηθοποιοί του Κ.Θ.Β.Ε. υπηρετούν τους ρόλους τους με πειθαρχία στη σκηνοθετική γραμμή αλλά και με την υποκριτική δεινότητα που ο καθένας απέκτησε από την εμπειρία του κι από το ένστικτό του. Εμβαθύνουν, όπως οι μάσκες της Κομέντια κωμωδίας, στην

εκφραστική χειρονομία και στα λάτσι (χωρατά, σκηνικά παιχνίδια), τα οποία και αποτελούν έναν πιο εκλεπτυσμένο αλλά πάντοτε παιγνιώδη τρόπο διαμόρφωσης του διαλόγου, ένα είδος σκηνοθεσίας όλων των παραγωγιστικών στοιχείων της υπόκρισης του ηθοποιού.

Οι φωτισμοί της Ελευθερίας Ντεκώ αξιέπαινοι, δημιουργούν γκρίζα ατμόσφαιρα και δίνουν υπόσταση στη μεγάλη σκηνή του Βασιλικού Θεάτρου. Ιδιαίτερα εντυπωσιακοί οι εκλάμπεις στην τελευταία πράξη, όπου και εκρήγνυται το «ηφαίστειο» τη στιγμή που επισφραγίζεται η ένωση του ερωτευμένου ζευγαριού της ιστορίας.

Ο Γιώργος Καύκας, ως Ιππότης, είναι χάρμα ιδέσθαι. Χρησιμοποιεί τη μανιέρα του με τρόπο αριστοτεχνικά αποτελεσματικό, ώστε ταυτίζεται με τον ήρωα του 18ου αιώνα. Μεγιστοποιεί προς όφελος του έργου τα ακκίσματα της γλώσσας και του σώματός του, μετατοπίζει εύστροφα, άμεσα, με χαριτωμένο παιγνιώδη τρόπο τη σοβαρότητα με την υποκρισία, το δήθεν με το αληθινό και είναι ένας απολαυστικότερος Ιππότης.

Εξαιρετικός υπηρέτης Λουμπέν ο Γιώργος Κολοβός, ηθοποιός με ευρύτατη γκάμα, πλάθει έναν αρλεκίνο υπηρέτη, έναν μπαγαπόντη, καταφερτζή και ερωτευμένο υπηρέτη με σπινθηροβόλο πνεύμα κι εύπλαστο κορμί, δείχνει να διασκεδάζει το ίδιο με τους θεατές. Αμφίδρομη υπόθεση, αναπάντεχη διάδραση.

Η πλατεία χαίρεται στον ίδιο βαθμό και τον Θέμη Πάνου, έναν σπουδαίο ηθοποιό, δοκιμασμένο σ' όλο το εύρος της θεατρικής υπόκρισης. Είναι ο Ορτένσιος που κερδίζει πολύ γρήγορα το κοινό και φέρνει μια κωμική φλέβα στη σκηνή, πρωτόγνωρη για πολλούς θεατές που τον θαυμάζουμε.

Ο Ταξιάρχης Χάνος δίνει έναν χλιαρό, άνευρο Κόμη, υποθέτω, έτσι όπως τον φαντάστηκε ο συγγραφέας. Η Ζωή Μυλωνά, Λιζέτ και η Σταυρούλα Αραμπατζόγλου, Μαρκησία, κινούνται με άνεση και τεχνική, στο πλαίσιο της σκηνοθετικής γραμμής.

Την κίνηση επιμελήθηκε ο εξαιρετικός Δημήτρης Σωτηρίου, ενώ πρωτότυπη μουσική δεν γράφτηκε, αλλά τις μουσικές επιλογές ρύθμισε η Νικολέττα Φιλόσογλου.

Επιστρέφοντας στον Μαριβώ, που αποδίδει απίστευτα μεγάλη εμπιστοσύνη στη θεραπεία μέσω της γλώσσας, ο έμπειρος Βασίλης Παπαβασιλείου, εγνωσμένης αξίας σκηνοθέτης και ηθοποιός, στήνει για το Κ.Θ.Β.Ε. μια κωμωδία εμπλουτισμένη μ' όλα τα στοιχεία της Commedia dell'arte κι εμείς μένουμε εκστατικοί, επειδή ο Μαριβώ, χάρις της μελετημένης προσέγγισης του μεταφραστή και σκηνοθέτη, μας συγκινεί, εκθειάζει το θέατρο, εξερευνά με ταχύτητα τις δυνάμεις και τα σχήματά του, υμνεί τη θεατρική απόλαυση και το εισπράτουμε στον 21ο αιώνα.

Τι λέει ο Βασίλης Παπαβασιλείου για το έργο

Η «Δεύτερη έκπληξη του έρωτα» ξεκινά από μία συνθήκη πένθους. Οι δύο βασικοί ήρωες πενθούν, η Μαρκησία κυριολεκτικά, γιατί έχει χάσει τον άνδρα της και ο Ιππότης μεταφορικά, γιατί η αγαπημένη του παντρεύεται κάποιον άλλον. Το πένθος, κυριολεκτικό ή μεταφορικό, έχει το ίδιο αποτέλεσμα: ανατροπή της τάξης του κόσμου, διασάλευση της εύθραυστης σχέσης τού μέσα με το έξω.

Η Μαρκησία και ο Ιππότης, αν κινδυνεύουν τελικά από κάτι, είναι τα ίδια τους τα λόγια. Εκπρόσωποι ενός κόσμου που είναι σε αποδρομή (το έργο γράφεται 62 χρόνια πριν από τη Γαλλική Επανάσταση), του κόσμου του «αδρανούς συμφέροντος», όπως θα μπορούσαμε να ονομάσουμε την αριστοκρατία, στέκουν μπροστά στα αισθήματά τους σαν μπροστά σε ένα κενό.

Έχοντας όλο τον χρόνο στη διάθεσή τους να μιλούν, μην «ξέροντας κάποιες φορές τι λένε», όπως ομολογεί η Μαρκησία. Ή, όπως θα 'λεγε ο Σαίξπηρ (που είναι η κρυφή μεγάλη αγάπη του Μαριβώ), «λόγια, λόγια, λόγια...». Η ρητορική του αισθήματος υποκαθιστά το αίσθημα και στο φινάλε του έργου οι δυο ήρωες απομένουν σαν άδεια σακιά, στήλες άλατος, μέσα σε ένα μπουρίνι, που κυοφορείτο σε όλη τη διάρκεια του έργου και τώρα ξεσπά (ω, της ειρωνείας!) τη στιγμή που επισφραγίζεται η ένωσή τους.-

«Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα» απο το ΚΘΒΕ | κριτική: **Πάυλος Λεμοντζής** | cityportal.gr

Σε πανελλήνια πρώτη στο Βασιλικό Θέατρο

| «Η δεύτερη έκπληξη του έρωτα» στο Βασιλικό Θέατρο